

Müzik Bölümü Öğrencilerinin Müzik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları*

Music Department Students' Metaphorical Perceptions of Music

Yusuf ÇETİNKAYA¹

Geliş Tarihi: 09.09.2019 / Düzenleme Tarihi: 17.09.2019 / Kabul Tarihi: 18.11.2019

Özet

Müzik, ortaya çıkışından bu yana farklı kültürlerden beslenerek, insan yaşamında bir şekilde varolmaya devam eden kavramlardan biridir. Bu kültürlerin birbirini etkilemesi ile ortaya çıkan anlayış ve algılayış farklılıkları, müzik kavramına yüklenmeye çalışılan anlamı daha da zenginleştirir. Bu zenginliğin yanı sıra müziğin kendine has bir dilinin olması da müzik kavramına ilişkin genel bir tanım yapabileceği ancak bir noktaya kadar mümkün kılmaktadır. Bu durumdan dolayı ana ögesi sadece ses olan bu sanat dalına, bir anlam yükleme çabası, bireysel boyuttaki düşünme ve hayal etme güçlerinin etkisiyle tanım noktasında farklı yollara başvurmayı beraberinde getirmektedir. Bireylerin bir kavrama ilişkin algılarını belirlemenin bir yolu da metaforlardır. Bu araştırmada Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin müzik kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu toplamda 99 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda müzik kavramına ilişkin 70 farklı metafor elde edilmiştir. Bu metaforlar 3 ana kategoride toplanmıştır. Bunlar, bir uğraş olma açısından müzik, hayatımızdaki yeri açısından müzik ve insan yaşamına katkısı açısından müzik şeklindedir. Bu ana kategoriler de kendi içinde 12 alt kategori altında toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Metafor, Algı

Abstract

Music is one of the concepts that have been nurtured from different cultures since its emergence and have been in existence in human life. The differences in understanding and perception that arise from the interaction of these cultures enrich the meaning that is tried to be attributed to the concept of music. In addition to this richness, the fact that music has its own language makes it possible to make a general definition about the concept of music to a certain extent. Because of this situation, the main element of this branch of art is only sound, an effort to add meaning, with the effect of individual dimension thinking and imagination forces to apply different ways of definition. Metaphors are one way to determine individuals' perceptions of a concept. In this study, it is aimed to reveal the perceptions of the students studying at the Music Department of the Faculty of Music and Performing Arts through the metaphors. The study group consisted of 99 students in total. Phenomenology, which is one of the qualitative research methods, was used in the study. As a result of the analysis of the data obtained from the research, 70 different metaphors related to the concept of music were obtained. These metaphors are divided into 3 main categories. These are music in terms of being an occupation, music in terms of its place in our lives and music in terms of its contribution to human life. These main categories are also grouped under 12 sub-categories.

Keywords: Music, Metaphor, Perception

Giriş

Yaşama dair birçok olgunun anlatılmasında, güçlü bir anlatım yönüne sahip olan müziğin taşıdığı anlamı, gerek kavramsal olarak gerekse sanatsal olarak adeta görünmüşçesine biçimlendirme çabası, çağdaş yaratıcılığın ve müzik biliminin gerekliliklerinden biridir. Bu çabaya rağmen, üstün, ileri bir bilgi ve kültür birikimiyle bile müziğin taşıdığı anlamı, tüm sanatlar için geçerli filozofik düşünce ve yorumsal genellemelerle açıklamaya çalışmak, ancak bir noktaya kadar mümkündür (Altar, 2013: 95). Hatta Dönmez'e (2014: 16) göre müziği anlamlandırabilmek amacıyla bilim dilini kullanma çabası müziğin önemli pek çok yönünün ifade edilememesine ve gizemli bir biçimde kalmasına neden olmaktadır. Ana ögesi sadece ses olan bu sanat dalında, müzik kavramına bir anlam yükleme çabası, bireysel boyuttaki düşünme ve hayal etme güçlerinin etkisiyle tanım noktasında farklı yollara başvurmayı beraberinde getirmektedir.

* Bu araştırma, 7-10 Aralık 2017 tarihleri arasında düzenlenen 3.Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Müzik Bölümü, Ordu, Türkiye.

E-mail: yusuf_cetinkaya@yahoo.com ORCID ID: 0000-0003-4459-3883

Bu bağlamda, müziğin kendine özgü bir dilinin olmasından dolayı, müziği kavramsal olarak ifade edebilmek oldukça güçtür. Müzik kavramı açıklanırken kullanılan tanımların yanında mecaz ya da benzetme yoluna gidilerek yapılan metaforik tanımlar da bu kavramın açıklanmasında sıkça başvurulan yollardan biridir.

Spitzer, metaforun her zaman bir şekilde müzikle bağlantılı olduğunu varsaymanın çok doğru olacağını belirtmektedir. Müziğin anlamının, onu nasıl duymayı seçtiğimizde ve deneyimlerimiz hakkında bilinçli bir anlayış oluşturmak için koyduğumuz farklı kavramsal çerçevelerden geçtiğinde değişebileceğini ifade etmektedir (Muller, 2009: 109)

Metafor kavramı, TDK (2011: 1641) tarafından bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz; bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma olarak tanımlanmaktadır.

Ritchie'e göre metafor, belirli bir anlama karşılık gelen kelimeyi analogi veya benzetme yoluyla farklı bir anlam taşıyan başka bir kelimeyle değiştirmektir (2013:4).

Mecaz, benzetme, kastetme, bir kavramı başka bir kavramla açıklama gibi anlamları olan metafor, bir bireyin deneyimleri sonucunda olay, olgu ve kavramları nasıl algıladığını açıklamaya yarayan bir yol olarak ifade edilebilir. Birey metafor aracılığı ile bir kavramı başka bir kavrama benzeterek anlaşılması zor, soyut kavramların somut örneklerle açıklanmasını sağlar.

Kövecses' e (2010: 41) göre kavramların metaforik olarak anlaşılması veya anlatılması, bireylerin bilişsel, tarih-kültürel birikimleri ile paralel olarak kısa ya da uzun vadede değişkenlik gösterebilir.

Müzik, her yönüyle, bireylere yaşantıları boyunca zihinsel, fiziksel ve duyuşsal deneyimler kazandıran kavramlardan biridir. Müziğin bireylere kazandırdığı bu deneyimler zaman içinde diğer deneyimlerle birleşerek bireylerin müzik algısında değişimlere sebep olabilir. Bu değişimler sonucunda ise bireylerin müzik kavramına ilişkin algıları farklılık gösterebilir. Bireylerin bir kavrama ilişkin algılarını belirlemenin bir yolu da metaforlardır.

Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda müzik eğitimi gören öğrencilerin, müzik kavramını metaforik olarak algılama biçimleri bu öğrencilerin sosyo-kültürel birikimleri ile paralel olarak değişkenlik gösterebilir. Müziğin algılanma şekli, bu birikimlerle bağlantılı olarak değişirken, öğrencilerin metaforik algılarındaki benzerlik ya da farklılıklar, ilgili kavramı başlı başına bir konu haline getirebilir. Bu anlamda makalenin özünü oluşturan metaforik kavramsal yaklaşım müzik eğitimi veren kurumlarla bağlantılı olarak ele alınmıştır.

Türkiye'deki Müzik ve Sahne Sanatları Fakültelerinin Müzik bölümlerinde Lisans ve Yüksek Lisans programları ile alanında iyi yetişmiş sanatçı, bilim insanı ve eğitimcilerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bölümlerdeki öğrencilerin eğitim öğretim süreci boyunca edindikleri tecrübeler ve daha önce edindikleri tecrübeler, onların müzik kavramı üzerindeki algılarında farklılıklara neden olabilir. Müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin "Müzik" kavramına ilişkin metaforik algılarının belirlenmesi, farklı müziksel düşüncelerin gelişmesine yol açarak, bestecilik ve yorumculuk noktasında alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünce ile bu çalışmada Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin müzik kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin algılarını betimlemede kullandıkları metaforlar nelerdir?

2- Müzik kavramına ilişkin üretilen metaforlar ortak özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalarda tek bir kavramın ya da düşüncenin ifade edildiği bir fenomene odaklanılır. Örneğin; eğitimsel bir düşünce olarak "mesleki gelişim", psikolojik bir kavram olarak "keder" veya sağlıkla ilgili bir düşünce olarak "hasta bakımındaki kişiler" olabilir (Creswell, 2013:78). Fenomenolojik araştırmalarda bireylerin kendi bakış açısından algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmak amaçlanır. Bireylerin günlük yaşam deneyimlerine ve bu deneyimlerin oluşturduğu anlamlara ulaşmak önemlidir (Saban ve Ersoy, 2016). Bu çalışmada da Müzik kavramı fenomen olarak ele alınmış ve Müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin deneyimleri sonucunda müzik kavramını nasıl algıladıklarına odaklanılmıştır. Bu nedenle çalışmada fenomenolojik desenden yararlanılmıştır.

Katılımcılar: Çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatlarında Öğrenim Gören Müzik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada 103 öğrenciye ulaşılmış ancak geçersiz olan veriler elendikten sonra 99 öğrenciden elde edilen veri analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması: Araştırmaya katılan öğrencilerinin "müzik" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla, öğrencilerden, "Müzik.... gibidir, çünkü...." ifadesindeki boş bırakılan noktalı yerleri yazılı olarak tamamlamaları istenmiştir. Öğrencilere kendi metaforlarını yazmaları için yaklaşık 15-20 dakikalık bir süre verilmiştir. Öğrenciler müzik kavramına ilişkin metaforlarını yazmadan önce metaforlar ve metaforların önemi hakkında araştırmacı tarafından bilgilendirilmiştir. Hazırlanan formun anlaşılabilirliğini arttırmak amacıyla yönerge bölümünde farklı bir fenomene ilişkin bir metafor örneği verilmiştir. Ayrıca öğrenciler bu benzetmelerin herhangi bir sınırlama olmadan canlı ve cansız herhangi bir nesne ya da varlık olabileceği konusunda da bilgilendirilmiştir. Katılımcıların kendi el yazılarıyla kaleme aldıkları bu ifadeler, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Geçerlik ve Güvenilirlik

Veri toplama aracının oluşturulmasında öncelikle literatürdeki (Akdeniz ve Çarıkçı, 2017; Babacan, 2014; Gereken ve Ahmethan, 2018) benzer çalışmalar incelenmiş ve uzman görüşlerine başvurularak taslak form oluşturulmuştur. Taslak

form araştırma grubu dışındaki bir grup öğrenciye uygulanarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Pilot uygulama sonucunda veri toplama aracında bir değişikliğe gerek duyulmamıştır. Asıl uygulama sonucunda elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları karşılaştırılmış görüş birliği-ayrılığı (Miles ve Huberman, 1994) formülü kullanılarak .87 oranında sonuçların örtüştüğü ortaya konmuştur. Daha sonra araştırmacılar görüş ayrılıklarını irdelemiş ve ortak bir noktaya varılarak kodlar ve kategoriler yazılmıştır. Çalışma sonunda elde edilen bulgular araştırmacı dışındaki bir uzmana okutularak görüşü alınmıştır. Ayrıca çalışmada verilerin nasıl analiz edildiği adım adım ve ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Yapılan bu çalışmaların araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağladığı söylenebilir.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analizi beş adımda gerçekleştirilmiştir. İlk aşama olan ayıklama ve kodlama aşamasında müzik kavramına ilişkin herhangi bir metafor yazılmayan, metafora ilişkin mantıksız açıklamalar yazılan ya da yazılan metaforun nedeni açıklanmayan (4) döküman elenmiştir. Örneğin; "Müzik hayat, hüznün, sevgi kısacası herşey gibidir çünkü paradır, rahatlama aracıdır." şeklinde verilen açıklamada müzik birden çok metaforla açıklanarak "herşeye" benzetildiği için metaforların ayıklanma ve kodlama aşamasında herhangi bir kategoriye dahil edilememiştir. Ayıklama aşamasından sonra öğrencilerin müzik kavramına ilişkin ürettikleri metaforların listesi yapılmıştır. Kategori geliştirme aşamasında metaforlar ortak özellikleri bakımından incelenerek aynı kategoriler altında gruplandırılmıştır. Örnek metaforları derleme aşamasında oluşturulan kategori ve o kategorinin içinde yer alan metaforu en iyi temsil eden, çarpıcı örnekler seçilmiştir. Dördüncü aşamada bir uzmandan oluşturulan kategoriler ile metaforları eşleştirmesi istenmiş ve görüş birliği/fikir ayrılığı irdelenerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Son aşamada ise veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu aşamada elde edilen metaforların frekansları yazılmış ve oluşturulan kategorilere uygun tablolar oluşturulmuştur. Örnek metaforlar katılımcılara verilen kodlarla birlikte sunulmuştur. Katılımcı 1 (K1), Katılımcı 2 (K2)...

Bulgular

Öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin kullandıkları metaforlara ait veriler Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Müzik Kavramına Yönelik Metafor Algıları

Metafor	f	Metafor	f
Nefes almak	7	Kendini yansıtmak	1
Aşk	6	Okyanus	1
Su	4	Bir tırtılın kelebeğe dönüşmesi	1
Yemek yapmak	3	Can suyu	1
Işık	3	Sonbahar	1
Kadın	3	Aile üyesi	1
Kuş	2	Uyanıkken görülen rüya	1
Zaman makinası	2	Kitap	1
Ruhun gıdası	2	Oksijen	1
Kedi	2	Sonsuzluk	1
Galaksi	2	Evlat	1
Dil	2	Hava durumu	1
İnsanların duyguları	2	Güneş	1
Deniz	2	Susamak	1
Çocuk	2	Mutluluk kaynağı	1
Gıda	1	Ay çiçeği	1
Musluk suyu	1	Sonu olmayan bir yol	1
Yaşam	1	Bitki	1
Kişinin iç sesi	1	Bahçe	1
Günlük su ihtiyacı	1	Sevgili	1
Gökyüzü	1	Hayatın ayakları	1
Gökkuşağı	1	Organ	1
Kalp	1	Araba sürmek	1
Oyun	1	Liman	1
İnsan	1	Arkadaş	1
Yaşam tarzı	1	Bir annenin çocuğa bakışı	1
Dağ	1	İyilik	1
Aktarım biçimi	1	Çok yönlü anlatım biçimi	1
Terapi	1	Toprak	1
Rüyada gökyüzünü boyamak	1	Çöldeki vaha	1
İnanmak	1	70 yaşını geçmiş bir insanın hayatı	1
Sevgi	1	Sohbet	1
Akarsu	1	Yemek	1
Sağlık	1	Hayatın bir parçası	1

Evren

1

Benlik

1

Toplam Metafor Sayısı 70

Tablo 1'de öğrencilerin müzik kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar frekans dağılımı açısından incelendiğinde en sık tekrarlanan metaforların nefes almak (7), aşk (6) ve su (4) metaforları olduğu görülmektedir. Yemek yapmak (3), ışık (3), kadın (3), kuş (2), zaman makinası (2), ruhun gıdası (2), galaksi (2), dil (2), insanların duyguları (2), deniz (2) ve çocuk (2), metaforları da tekrarlanan metaforlar arasındadır. Bunlar dışında kalan metaforlar ise 1'er kez kullanılmıştır. Toplamda 99 katılımcı 70 farklı metafor üretmiştir.

Öğrencilerin müzik kavramı algılarına yönelik metaforlarını kullanma nedenlerine ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve Tablo 2.'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Müzik Kavramına Yönelik Oluşturdukları Metaforların Kategorileri

	Kategoriler	Metafor Adları	Öğrenci	Metafor
			f	f
Bir uğraş	1. Keşfedilmeyi bekleyen derin bir olgu olma yönüyle müzik	Galaksi (2), Deniz (2), Gökkuşuğu (1), İnsan (1), Gökyüzü (1), Rüyada gökyüzünü boyamak (1), Evren (1), Okyanus (1), Sonsuzluk (1), Bir tırtılın kelebeğe dönüşmesi (1), Dağ (1), İnanmak (1), Bir annenin çocuğa bakışı (1), Sonu olmayan bir yol(1)	16	14
	2. Emek harcanması gereken bir uğraş olma yönüyle müzik	Aşk (3), Kedi (2), Musluk suyu (1), Kadın(3), Sevgi (1), Yemek yapmak (3), Can suyu (1), Ay çiçeği (1), Bitki (1), Bahçe(1), Araba sürmek (1), Arkadaş (1), Toprak (1), Çocuk (1)	21	14
	3. Bağımlılık yaratan bir olgu olma yönüyle müzik	Aşk (2), Ruhun Gıdası (1), Çocuk (1), Evlat (1)	5	4
	4. Özgür olma yönüyle müzik	Kuş (2)	2	1
	5. Değişkenlik gösterme yönüyle müzik	Hava Durumu(1), Akarsu (1)	2	2
	Toplam		46	35
Hayatımızdaki yeri	6. Duygu ve düşüncelerin ifade aracı olma yönüyle müzik	Dil (2), Yaşam (1), Nefes almak (1), Yaşam tarzı (1), Aktarım Biçimi (1), Aşk (1), Kendini yansıtmak (1), Uyanırken görülen rüya (1), İnsanların duyguları (1), Çok yönlü anlatım biçimi(1), 70 yaşını geçmiş bir insanın hayatı(1), Benlik (1)	13	12
	7. Vazgeçilmez bir ihtiyaç olma yönüyle müzik	Nefes Almak (5), Su (4), Işık (2), Yemek (1), Hayatın bir parçası (1), Oksijen (1), Güneş (1), Susamak (1), Organ (1), Günlük su ihtiyacı (1), Hayatın Ayakları (1) Gıda (1), Kalp (1)	21	13
	Toplam		34	25
İnsan yaşamına katkısı	8. Tedavi edici olma yönüyle müzik	İnsanların duyguları (1), Sohbet(1), Çöldeki vaha (1), Nefes almak (1), Terapi (1), Sağlık (1), Mutluluk kaynağı (1), Ruhun Gıdası (1), Sonbahar (1)	9	9
	9. Gelişime katkı sağlayıcı yönüyle müzik	Oyun (1), Kitap (1), Sevgili (1)	3	3
	10. Koruyucu olma yönüyle müzik	Liman (1), İyilik (1), Aile Üyesi (1)	3	3
	11. Rehber olma yönüyle müzik	Kişinin iç sesi (1), Işık (1)	2	2

12. Anımsatıcı olma yönüyle müzik	Zaman Makinası (2)	2	1
Toplam		19	18
GENEL TOPLAM		99	78

Tablo 2.'den görüldüğü gibi öğrencilerin müzik kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar 3 ana kategori altında toplamıştır ve bu kategorilere ait 12 alt kategori yer almaktadır.

Bu kategorilerden biri "**bir uğraş olma açısından müzik**" kategorisidir. Bu kategoride 35 metafor yer almaktadır. Müzik bölümü öğrencilerinin oluşturdukları metaforların analizi sonucunda müzik kavramını bir meslek olarak algıladıkları söylenebilir. Bu ana kategori altında keşfedilmeyi bekleyen derin bir olgu olma yönüyle müzik, emek harcanması gereken bir uğraş olma yönüyle müzik, bağımlılık yaratan bir olgu olma yönüyle müzik, özgür olma yönüyle müzik, değişkenlik gösterme yönüyle müzik olmak üzere 5 alt kategoriye ulaşılmıştır. **Bir uğraş olma açısından müzik** kategorisine ait alt kategorilere ilişkin örnek metaforlar aşağıda sunulmuştur:

Keşfedilmeyi bekleyen derin bir olgu olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik deniz gibidir çünkü ucu bucağı yoktur. Her an farklı bir şey öğrenir ve farklı şeyler türetebilirsin." (K12)

Emek harcanması gereken bir uğraş olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik yemek yapmak gibidir çünkü bilgi, ilgi, sevgi ve istek gerekir. Aynı kavramlar müzik için de geçerlidir. Bunlar olmadan yaptığımız müziğin ne tadı olur, ne de tuzu." (K37)

Bağımlılık yaratan bir olgu olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik aşk gibidir çünkü hastalıklı bir duygudur. Tüm vaktini onunla geçirmek istersin. İçine bir kere işlemişse vazgeçemez hep bağlı kalırsın. Sana zarar bile verse kopamazsın."(K51)

Özgür olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik kuş gibidir çünkü kendini özgür hissettiği her anı yaşar. Kısıtlandığında alanı, düşünceleri daralır. Müzik de aynı böyledir özgür kalındığında hep güzel şeyler ortaya çıkar." (K13)

Değişkenlik gösterme yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik hava durumu gibidir çünkü bulunduğu ortam ve ruh haline göre değişik icralarda görülür." (K62)

Verilerin analizi sonucunda ulaşılan bir diğer ana kategori ise "**müziğin hayatımızdaki yeri**" kategorisidir. Bu kategoride 25 metafor yer almaktadır. Oluşturulan metaforların analizi sonucunda öğrencilerin müzik kavramını duygu ve düşüncelerin ifade aracı ve hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru olarak algıladıkları söylenebilir. Bu ana kategori altında 2 alt kategoriye ulaşılmıştır. Alt kategorilere ilişkin örnek metaforlar aşağıda sunulmuştur.

Duygu ve düşüncelerin ifade aracı olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik dil gibidir çünkü bütün milletten insanlar bir araya geldiğinde konuşmasalar bile müzik hepsinin hislerine tercüman olur." (K20)

Vazgeçilmez bir ihtiyaç olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik nefes almak gibidir çünkü hayatın en önemli parçasıdır müzik. Nefes almadan nasıl insan yaşayamazsa sağlıklı bir insanın da müziksiz yaşayabildiğini hiç görmedim." (K23)

Ulaşılan son ana kategori ise müziğin **insan yaşamına katkısı** kategorisidir. Bu kategori altında 15 metafor yer almaktadır. Oluşturulan metaforların analizi sonucunda öğrencilerin müziği tedavi edici, gelişime katkı sağlayıcı, yol gösterici, koruyucu ve anımsatıcı olma özellikleriyle insan yaşamına katkı sağlayan bir unsur olarak algıladıkları söylenebilir. Bu kategori altında ulaşılan alt kategorilere ilişkin örnek metaforlar aşağıda sunulmuştur.

Tedavi edici olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik terapi gibidir çünkü müziğin gerçekten iyileştirici güce sahip olduğuna ve bunun yeryüzünde kaçınılmaz bir gerçek olduğuna inanıyorum."(K26)

Gelişime katkı sağlayıcı yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik kitap gibidir çünkü okudukça geliştirir, olgunlaştırır, bilinçlendirir, bizi zenginleştirir ve hayata daha güzel bakmamızı sağlar." (K56)

Koruyucu olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik liman gibidir çünkü canınız ne zaman sıkılırsa o limana sığınabilirsiniz."(K93)

Rehber olma yönüyle müzik kategorisi:

"Müzik ışık gibidir çünkü sürekli aydınlatır ve ısıtır insanın içini, hayatına yön verir, ışık tutar." (K64)

Anımsatıcı olma yönüyle müzik kategorisi:

“Müzik zaman makinası gibidir çünkü nerede olursa olsun ilk dinlendiği yere götürür.» (K70)

Tartışma ve Sonuç

Müzik bölümü öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin metaforik algılarının irdelendiği bu çalışmada, öğrencilerin 70 metafor ürettiği, bu metaforlardan en çok tekrar edilenlerin, nefes almak (f=7), aşk (f=6) ve su (f=4) olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bu metaforlar, analiz sonucunda bir uğraş olarak müzik, müziğin hayatımızdaki yeri ve müziğin insan yaşamına katkıları olmak üzere üç ana kategori altında toplanmıştır. Her ana kategori altında; bir uğraş olarak müzik kategorisinde 5, müziğin hayatımızdaki yeri kategorisinde 2 ve insan yaşamına katkısı kategorisinde 5 olmak üzere toplamda 12 alt kategori yer almaktadır.

İlk ana kategori ele alındığında öğrencilerin müziği bir uğraş, bir meslek olarak algıladıkları söylenebilir. Müzik ve Sahne Sanatları Fakültelerinin misyonlarından biri de alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde kabul gören sanatçı, eğitimci ve akademisyen yetiştirmektir. Bireylerin yetiştirme sürecinde müzikle ilgili davranışlar geliştirmek ve kazandırmak müzik eğitimi yoluyla olur. Müzik eğitimi ile onların devinışsel, bilişsel ve duyuşsal davranışlarında istedik yönde müziksel davranış değişikliği oluşturulmaya çalışılır. Kazandırılmaya çalışılan davranışlar, planlanmış ve programlanmış bir eğitim süreci ile mümkün olmaktadır (Akbulut, 2006). Öğrencilerin müzik kavramına mesleki açıdan baktıkları düşünüldüğünde Müzik Bölümünde verilen eğitimin mesleki farkındalığı sağladığı söylenebilir.

Bu kategoriye ait alt kategoriler incelendiğinde de öğrenciler müziği; emek isteyen, derin, değişkenlik gösterebilen, bağımlılık yaratan ve özgürlük gerektiren bir mesleki alan olarak algılamaktadırlar Birçok alanda başarıyı yakalamak için emek harcamak gerekir ayrıca birçok bilim ya da sanat alanı keşfedilmeyi bekleyen derin bir olgu olarak tanımlanabilir. Ancak burada öğrencilerin müzik alanı ile uğraşmak için özgür olunması gerektiği algısı ayırt edicidir. Tüm sanat dallarında olduğu gibi müzikte de yaratıcılık önemli bir unsurdur. Yaratıcılığın ön koşullarından biri de özgürlüktür (Karaosmanoğlu ve Adıgüzel, 2017; Odena, 2018; Rıza, 1999; San, 2012; Sungur, 1992)

İkinci ana kategori ise müziğin hayatımızdaki yeri kategorisidir. Alt kategoriler incelendiğinde, öğrencilerin müziği hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Károlyi'ye göre (1999) evren varolduğundan önce hareket olmadığı için ses de yoktu ve dolayısıyla müzik de yoktu. Varoluş mutlaka bir hareketle meydana geldi ve buna bağlı ses oluştu. Müziğin ilkel toplumlar için, çoğunlukla yaşam ve ölüm gösteren büyü bir etki taşıması buna bağlanabilir (Akt, Çuhadar, 2016). Müzik malzemesi insan doğmadan milyonlarca yıl önce hazırı. Çünkü doğa, hayvan sesleri, gök gürültüsü, yer sarsıntısı, suyun akışı ve çalkantısı, rüzgar, fırtına ve havanın dar boğazlardaki sesleri ile sayısız benzer örneklerin verilebileceği sonsuz bir “sesli malzeme” kaynağıydı. Müzik, ilkel insanın doğadaki sesleri taklit etmesiyle başlamış, günümüzdeki modern halini alana kadar uzun bir süreçten geçmiştir (Kızılkaya, 2011). Bu nedenle müziğin de evrenin oluşumundan bu yana hayatımızda vazgeçilmez bir unsur olarak yer aldığı düşünülebilir.

Ayrıca insan müzikle daha anne karnındayken tanışır. Fetüs onaltıncı haftadan itibaren dışarıdan gelen bazı sesleri (Polloway & Smith 1992), yirmidördüncü haftadan sonra etraftaki diğer bütün sesleri duymaya başlar (Bayazıt, 2011). Dolayısıyla bebeğin bu aşamada müzikle de tanıştığını söylemek mümkündür. Müzik, bir bireyin hayatında doğumdan ölüme kadar aktif veya pasif bir şekilde yer alır. İsteyerek veya istemeyerek, hemen her gün herhangi bir yerde müzikle etkileşim içinde oluruz. Bazen sadece duyarız, bazen dinleriz bazen de seslendirir veya bir çalgı ile icra ederiz. Bu bakımdan düşündüğümüzde, insan ve müzik arasında sıkı bir bağ mevcuttur (Yılmaz, 2014).

Diğer bir alt kategoride ise öğrencilerin müziği, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde kullanılan bir araç olduğu algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Müzikte duyguların ifade edilmesi/aktarılması, müzikal iletişimin kurulması noktasında önemli bir yere sahiptir (Boyd ve George-Warren, 1992; King, 1996; Menuhin, 1996; Schumacher, 1995). Örneğin, Davidson ve Da Costa Coimbra (2001) bir İngiliz müzik kolejinde müzisyenleri değerlendirme ölçütü içine “Duygusal ifadeyi yansıtmak için sesi kontrol etme” yeteneğini de almıştır (Akt, Lindström, Juslin, Bresin ve Williamon, 2003). Duygu konusu ele alındığında dinlenen müzik türüne göre bazı duyguların harekete geçtiğini inceleyen çalışmaların (Strouse, Buerkel-Rothtuss, Long, 1995; Took ve Weiss, 1994) yanısıra, duygu durumuna göre müzik dinleme tercihlerinin değiştiğini ortaya koyan çalışmalara da (Bozkurt, Zahal, ve Uyan, 2015; Lindström vd., 2003; Martin, Clarke, Pearce, 1993) rastlamak mümkündür. Bu bağlamda bu araştırmadaki öğrencilerin müziği hayatın vazgeçilmez bir unsuru ve duygu/düşüncelerin ifadesi olarak algılamasının alan yazında da yer aldığı görülmektedir.

Analizler sonucunda elde edilen bir diğer kategori de müziğin insan yaşamına katkısı kategorisidir. Alt kategoriler incelendiğinde öğrencilerin müziği; tedavi edici, gelişme katkısı sağlayıcı, yol gösterici, koruyucu ve anımsatıcı olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Elbette müziğin insan yaşamına katkıları bunlarla sınırlı değildir ancak bu araştırmadaki öğrencilerin, müziğin insan yaşamına katkısına dair algıları alan yazında da yer almaktadır. Örneğin; müziğin insan sağlığı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu gözlenmiş ve tarih boyunca müzik ile tedavi her toplumda yaygın olarak kullanılmıştır (Koç, Başer, Kahveci ve Özkara, 2016). Aksu'da (2010) müziği insan için ve insanla var olan, bu varlığıyla yolculuğumuzda bize yön veren, rehberlik eden, eğitim süreçlerimizi kolaylaştıran, yaşam zevkimizi, güzellik duygumuzu geliştiren ve tüm bu özellikleri bilimsel olarak da ispatlanan bir olgu olduğunu vurgulamaktadır.

Literatürde müzik kavramı ile ilgili metaforik algıların incelendiği çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile bu çalışmada elde edilen sonuçların örtüşen yanları bulunmaktadır. Örneğin Babacan (2014) Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin müzik kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforları 9 farklı kategoride toplamıştır. Bunlar; müzik sevgi ve mutluluk verir, müzik heyecanlı, eğlenceli ve zevklidir, müzik bağımlılık yaratır, müzik ilgi ve çaba gerektirir, müzik birbirinden farklı duyguları ifade eder, çeşitlilik içerir, müzik ihtiyaç duyulan bir gereksinimdir, müzik geliştirici ve yol göstericidir, müzik rahatlatıp dinlendirir ve müzik bütünleştirici birleştiricidir. Düzgören ve Gerekten (2017) Anadolu Lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi'

kavramına ilişkin algılarını incelediği çalışmasında öğrencilerin müzik dersi kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforları Müzik dersinin duygular üzerinde etkisi vardır, Müzik dersi bir gereksinimdir, Müzik dersi işlevsel bir derstir, Müzik dersi beğenilere hitap eden bir derstir, Müzik dersi hayatın bir parçasıdır, Müzik dersi diğer derslerden farklıdır, Müzik dersi kompleks bir derstir, Müzik dersi çalışma gerektirir kategorilerine ulaşmıştır. Gerekten ve Başeri Ahmethan, (2018) de Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin "Türk Halk Müziği" kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları duygular üzerindeki etkileyici yönü, olguları temsil etme rolü, beğenilere hitap etme yönü, geçmişle bağ kurma/mesaj verme yönü, doğal, saf ve değerli yönü, eğitici-öğretici yönü, teorik yönü, birleştirici bütünleştirici yönü kategorileri altında toplamıştır. Ele alınan bu çalışmaların lise öğrencileri üzerinde yürütüldüğü görülmektedir. Bu araştırma grubunun, üniversitenin Müzik bölümü öğrencileri üzerinde yürütüldüğü düşünüldüğünde, Müzik kavramı ile ilgili geliştirilen metaforların ya da bu metaforlar üzerinden ulaşılan kategorilerin bu çalışmalara kıyasla daha farklı ve derin içerikli olması beklenirdi. Ancak bu çalışmada oluşturulan 70 metafordan 35'inin müziği bir uğraş/meslek olarak algılama yönünde yoğunlaşmış olması ve ayrıca müziğin özgürlük gerektiren bir alan olduğu algısının varlığı, bu alanda yapılmış diğer çalışmalara katkı sağlar nitelikteki olumlu farklar olarak dikkat çekebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler sunulabilir:

- ✓ Yapılan bu çalışma ülke genelinde uygulanarak Türkiye'nin müzik kavramını metaforik olarak nasıl algıladığı ortaya çıkarılabilir.
- ✓ Bu çalışma Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Çalışma Türkiye'de müzik eğitimi veren tüm üniversiteleri kapsayacak şekilde genişletilebilir.

Müzik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin müzik kavramına ilişkin metaforik algılarını karşılaştırmaya yönelik bir çalışma da yapılabilir.

Kaynakça

- Akbulut, E. (2006). Günümüz müzik eğitimcisi nasıl olmalıdır?. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(20), 23-28.
- Akdeniz, A., & Çarıkcı, E. (2017). Konservatuvar öğrencilerinin 'sanat eğitimi' kavramına ilişkin metaforik algıları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(40), 59-85.
- Aksu, C. (2010). Türkiye' de Eğitim Müziği. İstanbul: Bemol Müzik Yayınları.
- Altar, C.M. (2013). Sanat Felsefesi Üzerine. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Babacan, E. (2014). AGLS Öğrencilerinin Müzik Kavramına İlişkin Algıları: Metafor Analizi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 124-132.
- Bayazıt, N. (2011) "Bebekler Kaç Haftalıkken Duymaya Başlıyor?", Formsante Dergisi Bebek Eki, Mayıs 2011, <http://www.formsante.com.tr/anasayfa/bebek/1820-bebekler-kac-haftalikken-duymaya-basliyor.html>, Erişim Tarihi: 17.09.2018
- Boyd, J., & George-Warren, H. (1992). Musicians in tune. Seventy-five contemporary musicians discuss the creative process. New York: Fireside.
- Bozkurt, S. S., Zahal, O., & Uyan, Z. D. (2015). Ortaokul öğrencilerinin duygu durumlarına göre dinledikleri müzik türlerinin incelenmesi. The Journal of Academic Social Science Studies, 39, 541-567
- Creswell, J. W. (2013). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (Çev. Ed. Bütün, M. ve Demir, S. B.)Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çuhadar, C. H. (2016). Müzik ve Müzik Eğitimi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 217-230
- Davidson, J. W., & Da Costa Coimbra, D. (2001). Investigating performance evaluation by assessors of singers in a music college setting. Musicae Scientiae, 5, 33-53.
- Dönmez, M.B. (2014). Müziğin Kökeni Üzerine. Ankara: Gece Kitaplığı Yason Yayınları.
- Düzgören, H., & Gerekten, S. E. (2017). Anadolu Lisesi öğrencilerinin 'müzik dersi' kavramına ilişkin algıları: metafor analizi. Çevrimiçi Müzik Bilimleri Dergisi, 2(3), 86-117.
- Gerekten, S. E., & Başeri Ahmethan, N. (2018). Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin "Türk Halk Müziği" kavramına ilişkin algıları. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20 (2), 387-406.
- Karaoğlu, G., & Adıgüzel, Ö. (2017). Yaratıcılık engellerinin yaratıcı drama ile fark edilmesine yönelik bir araştırma. Yaratıcı Drama Dergisi, 12(1), 87-104.
- Károlyi, O. (1999). Müziğe Giriş. Çev: M.Nemutlu, İstanbul: Pan Yayıncılık: 27-37
- Kızılkaya, N. (2011). Müzik Sanatının Bilişim Yolculuğu. Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2 - 4 Şubat 2011, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- King, B. B. (1996). Blues all around me. London: Hodder & Stoughton.
- Koç, E. M., Başer, A. D., Kahveci, R., & Özkara, A. (2016). Ruhun ve Bedenin Gıdası: Geçmişten Günümüze Müzik ve Tıp. Konuralp Tıp Dergisi, 8(1), 51-55.
- Kövecses, Z. (2010). Metaphor. New York: Oxford University Press
- Lindström, E., Juslin, P. N., Bresin, R., & Williamon, A. (2003). "Expressivity comes from within your soul": A questionnaire study of music students' perspectives on expressivity. Research Studies in Music Education, 20(1), 23-47.

- Martin, G., Clarke, M., & Pearce, C. (1993). Adolescent Suicide: Music Preference as an Indicator of Vulnerability. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 32(3), s. 530-535.
- Menuhin, Y. (1996). *Unfinished journey*. London: Methuen.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M., (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Muller, L. (2006) *Metaphor and musical thought by Michael Spitzer* To cite this article: Linda Muller (2006) *Metaphor and musical thought by Michael Spitzer*, 3(1), 109-112, DOI: 10.2989/18121000609486714
- Odena, O. (2018). . Creativity in the secondary music classroom. *Music Learning and Teaching in Infancy, Childhood, and Adolescence: An Oxford Handbook of Music Education*, 2, 295.
- Polloway, E. A., & Smith T. E. C. (1992). *Language Instruction for Students With Disabilities*. 2nd. Ed. Denver Colorado: Love Publishing Company
- Rıza, E. T. (1999). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*. İzmir: Anadolu Matbaası
- Ritchie, L.D. (2013). *Metaphor*. U.K. :Cambridge University Press
- Saban, A., & Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- San, İ. (2012). *Yaratıcılıkta temel kavramlar*. Ali Öztürk (Ed.) *Okulöncesinde yaratıcılık içinde* (s. 3-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Schumacher, M. (1995). *Crossroads. The life and music of Eric Clapton*. New York: Hyperion.
- Strouse, J.S., Buerkel-Rothtuss N., & Long, E. C. (1995). *Gender and Family as Moderators of the Relationship Between Music Video Exposure and Adolescent Sexual Permissiveness*. *Adolescence*, 39(119), 505 -21.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Özgür Yay.
- Took, K. J., & Weiss, D.S. (1994). *The Relationship between Heavy Metal and Rap Music and Adolescent Turmoil: Real or Artifact?* *Adolescence*, 29(115), 613-21.
- Türk Dil Kurumu, (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, K. (2014). *Müzik Öğretmeni, Müzik Öğretim Materyali ve Uygulama Açısından Köy Ortaokullarında Müzik Eğitiminin Durumu Üzerine Bir İnceleme*, *Turkish Studies*, 9(11), 613-622.

Summary

In explaining many facts about life, the effort to shape the meaning of music, which has a strong narrative aspect, as if it were visible both conceptually and artistically, is one of the requirements of contemporary creativity and music science. In this branch of art, whose main element is only sound, an effort to add meaning to the concept of music brings along different ways of definition with the effect of individual thinking and imagination. In this context, since music has a unique language, it is very difficult to express music conceptually. In addition to the definitions used in explaining the concept of music, metaphorical definitions made by metaphor or analogy are one of the most frequently used ways of explaining this concept. Metaphor, which has the meanings of metaphor, analogy, intention, explaining a concept with another concept, can be expressed as a way to explain how an individual perceives events, phenomena and concepts as a result of his / her experiences. The individual makes it possible to explain abstract concepts that are difficult to understand by comparing metaphors and metaphors. Music, in every aspect, is one of the concepts that give individuals mental, physical and affective experiences throughout their lives. These experiences gained by music can be combined with other experiences in time and cause changes in individuals' perception of music. As a result of these changes, individuals' perceptions about the concept of music may vary. Metaphors are one way to determine individuals' perceptions of a concept. The way students perceive the concept of music metaphorically may vary in parallel with the socio-cultural background of these students. While the way music is perceived changes in relation to these experiences, similarities or differences in students' metaphoric perceptions may make the concept a subject in itself. In this sense, the metaphoric conceptual approach that constitutes the essence of the article is discussed in connection with the institutions providing music education. Phenomenology, one of the qualitative research methods, was used in this study. The study group consists of the students of the Music and Performing Arts Department of Ordu University in 2017-2018 academic year. These statements, which the participants wrote in their own handwriting, constitute the main data source of the research. The analysis of the metaphors developed by the students participating in the research was carried out in five steps. In this study, which produced 70 metaphors, it was found that the most repeated ones were breathing (f = 7), love (f = 6) and water (f = 4). As a result of the analysis, these metaphors were gathered under three main categories as music, the place of music in our lives and the contribution of music to human life. Under each main category; As an endeavor, there are 12 sub-categories, 5 in the music category, 2 in the place of music in our lives and 5 in the contribution to human life category. When the first main category is considered, it can be said that students perceive music as an occupation and a profession. Considering that the students look at the concept of music from a professional perspective, it can be said that the education given in the Music Department provides professional awareness. The second main category is the place of music in our lives. When sub-categories were examined, it was found that students perceived music as an indispensable element of life. Another category obtained as a result of analysis is the contribution of music to human life. When the sub-categories are examined, the music of the students; therapeutic, development contributing, guiding, protective and reminding. In the light of the findings obtained from this study may be offered the following suggestions: In this study across the country by applying the

concept of music can be revealed how he perceives Turkey as metaphorical. This study was limited to the students of the Faculty of Music and Performing Arts of Ordu University. Work could be extended to cover all the universities that music education in Turkey. A study can be conducted to compare the metaphorical perceptions of music education students with and without music education.